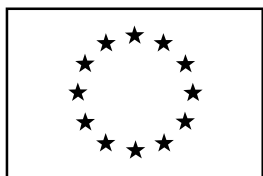

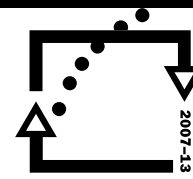
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Evoluce peněžního systému

Vladan Hodulák

Z minula

- Hlavní principy evolučního přístupu
 - Proměnlivost
 - Dědičnost
 - Přirozený výběr
- Replikátor – gen, zvyk, psaný text
- Interaktor – buňky, lidé, organizace
- Primát politické organizace (stát, kmen aj.)
 - Organizace brání skupinu před vnějším a vnitřním ohrožením (podobné: kmen)
 - Je předpokladem pro reprodukci skupiny a s ní spojených institucí
 - Vznik a šíření institucí a rolí zajišťujících spolupráci uvnitř skupiny (národní symboly, náboženství, policie, soudní systém)

Hospodářská koordinace

- Možnosti získávání zdrojů (platí na všech analytických úrovních)
 - přivlastnění
 - institucionalizovaná distribuce (vč. ekonomické směny)
 - výroba
- Primát hospodářské koordinace ve skupině
 - podle pravidel × podle příkazu
 - prakticky vždy je institucionalizovaná, zpravidla dlouhodobá a založena na zvyku
 - je předpokladem pro reprodukci skupiny a s ní spojených institucí

Peníze ve společnosti

- Co jsou to peníze?
- Jak vznikají ve společnosti?
- Jak získávají nebo ztrácejí hodnotu?

Standardní ekonomický výklad

- Za autoritativní je považována teorie Carla Mengera (1892)
- Metodologický individualismus
- Racionální aktéři řešící problém směny
 - Dvojitá shoda potřeb
 - Způsob měření vzájemného poměru věcí
- Forma evolučního výkladu
 - Díky rozdílné směnitelnosti časem převládly vzácné kovy
 - Za účelem úspory transakčních nákladů vznikly papírové a později elektronické peníze
- Peníze jsou podle této verze především prostředkem směny, až odvozeně měřítkem hodnoty a účetní jednotkou
- Vymezeny pomocí funkcí, které plní

Problémy standardního výkladu

- Problematická role státu
 - Pro vývoj peněz není potřeba
 - Má tendenci destabilizovat peněžní systém
 - Nicméně jsou uznávány i některé pozitivní funkce (boj proti padělání, garance pravosti), které však nejsou bezpodmínečně nutné
- Nepřiznané předpoklady (směna, trh, vlastnická práva)
- Problematická aplikace evoluční teorie (teleologie, funkcionalismus)
- Empirické problémy – antropologické studie jej zásadně zpochybňují

Vymezení peněz

- Peníze jsou v první řadě měřítko hodnoty, ostatní funkce jsou odvozené a jejich důležitost se v čase mění (variací)
- Vznikají jako vyjádření hodnoty závazku (dluh)
- Mají hodnotu dokud je závazek vynutitelný
- Z hlediska společnosti jsou peníze institucí – zobecnění závazku (forma dluhu) v abstraktní jednotce
- Zajišťují koordinaci - vyjádření pravidla, když osoba X předá věc reprezentující peníze osobě Y, udělá tato nějaký úkon anebo předá osobě X určitou věc

Vymezení peněz

- Je potřeba oddělit peníze jako instituci a věc, která ji reprezentuje
- Kdokoli může peníze (závazky) vydávat a téměř cokoli může tento závazek (peníze) reprezentovat (dobytek, dřevěná hůlka, drahý kov, papír)
- Problém je, jak přimět lidi k přijímání takovýchto závazků a jak generalizovat závazek (takovýto obecný závazek může následně působit jako prostředek směny)
- Peníze jsou přijímány z několika důvodů: důvěře, zvyku, autoritě, v poslední instanci však kvůli moci

Peníze a stát

- Stát je schopen určit formu peněz pokud denominuje daňovou povinnost v penězích
- Skutečnost, že stát vydává peníze a zavazuje se, že je bude přijímat při platbě daní je mocenský akt (+ zákonné platidlo)
- Stát je schopen koupit si cokoli, co je na prodej v jeho penězích a je teoreticky schopen přeplatit kohokoli
- Stát dlužící ve vlastní měně nemůže nikdo donutit k bankrotu, bankrot je v tomto případě politický akt

Peníze a stát

- Konkrétní forma peněz je prakticky vždy spojena s nějakou politickou autoritou (nebo jsou na ni navázány)
- Peněžní systém je tak de facto znakem dané politické skupiny (státu)
- Dobře fungující peněžní systém umožňuje efektivnější koordinaci při získávání zdrojů potřebných pro provádění státní politiky
 - Mince (příklad variace) - vyjádření konkrétního závazku v abstraktní podobě a jeho následnou převoditelnost
- Problematika inflace, reálných omezení zdrojů a střetu vnitrostátních zájmových skupin

Co víme?

- Lidé organizují produkci a rozdělování mnoha různými způsoby, ve vyspělejších kulturách je podstatou koordinace obvykle určitá forma závazku
- Wergeld – hodnotové „tabulky“ udávající poměry věcí, platba za přestupky
- První protopeníze – hliněné tabulky ze Sumeru cca 3000 př. n. l.
 - Forma byrokraticky řízené ekonomiky, náboženský aspekt
 - Peníze vyjadřovány v jednotkách váhy, které reprezentovaly potravinové přiděly
 - Tabulky byly účetním zápisem
 - Role vzácných kovů - „zahraniční“ obchod, darovací ekonomika
- První mince až kolem 700 př. n. l.
 - Prakticky nulová standardizace
 - Potvrzení závazku autority

Mezinárodní měnový systém

- Soubor pravidel, jimiž se řídí vztahy mezi měnami
- Mainstreamová interpretace
 - Má sloužit k usnadnění fungování systému mezinárodního obchodu
 - Na základě této definice se plně rozvinul až v 19. století
 - Teorie fungování – Humeův mechanismus
 - Evoluce peněžního systému jako soutěž mezi různými prostředky směny

Cesta ke vzniku MMS

- První peněžní systém – Sumer cca. 3000 př. n. l.
- Kolaps pozdní doby bronzové
- Vznik mincí v Lýdii a monetizace antické Evropy
- Rozpad římské říše a vývoj v ranně středověké Evropě
- Evropský problém
- Arabská expanze
- Monetizace Evropy v období vrcholného středověku
- Čínská zkušenost
- Nástup Evropy po zámořských objevech a její monetizace v průběhu novověku